

ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล
ศาลาครุ อำเภอนองเสือ จังหวัดปทุมธานี*
LEADERSHIP ACCORDING TO THE BRAHMA VIHARN DHAMMA OF
SALAKHRU SUBDISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION
NONG SUEA DISTRICT PATHUMTHANI PROVINCE

พระมหาพจน์ วชิรญาโน, รัฐพล เย็นใจมา, สมบัติ นามบุรี
Phramaha Phot Wachiranyano, Rattapon Yenjaima, Sombat Namburi
มหาวิทยาลัยวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: p.padkeaw1993@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาระดับภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล 2. ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วน และ 3. ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลศาลาครุ อำเภอนองเสือ จังหวัดปทุมธานี เป็นแบบผสมวิธี คือการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม โดยกลุ่มประชากร จำนวน 67 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ของเพียร์สัน วิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูปหรือคน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลศาลาครุ อำเภอนองเสือ จังหวัดปทุมธานี พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.02 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.64 2. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลศาลาครุ อำเภอนองเสือ จังหวัดปทุมธานี พบว่า หลักพรหมวิหารธรรม (X) มีความสัมพันธ์ต่อภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารองค์การบริหาร

*Received September 8, 2024; Revised October 7, 2024; Accepted October 12, 2024

ส่วนตำบลศาลาครุ อำเภอนองเสือ จังหวัดปทุมธานี (Y) โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับน้อยมาก ($R=185^{**}$)

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ; หลักพรหมวิหารธรรม; องค์การบริหารส่วนตำบลศาลาครุ

Abstract

The objectives of this research article are as follows: 1. to study the level of leadership based on the Brahmavihara (Divine Abidings) principles among the executives of the Subdistrict Administrative Organization, 2. to examine the factors related to leadership based on the Brahmavihara principles among the executives of the Subdistrict Administrative Organization, and 3. to explore approaches for developing leadership based on the Brahmavihara principles among the executives of the Sala Khru Subdistrict Administrative Organization, Nong Suea District, Pathum Thani Province. This research utilized a mixed-methods approach. The quantitative research was conducted using a questionnaire, with a population sample of 67 individuals. The data were analyzed using statistical methods such as frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson's correlation coefficient. The qualitative research involved in-depth interviews with 9 key informants. The research tool used for data collection was a structured in-depth interview guide, and the data were analyzed through content and descriptive analysis.

The research findings are as follows: 1. The level of leadership based on the Brahmavihara principles among the executives of the Sala Khru Subdistrict Administrative Organization in Nong Suea District, Pathum Thani Province, was found to be moderate overall, with a mean score of 3.02 and a standard deviation of 0.64. 2. Factors related to leadership based on the Brahmavihara principles among the executives of the Sala Khru Subdistrict Administrative Organization in Nong Suea District, Pathum Thani Province, indicated that the Brahmavihara principles (X) had a positive but very low correlation ($R = .185^{**}$) with leadership based on these principles (Y).

Keywords: Leadership; The Brahma Viharn Dhamma; Salakhru Subdistrict Administrative Organization

บทนำ

ปัจจุบันคงหลีกเลี่ยงไม่ได้ว่าในทุกองค์กรล้วนมีผู้นำในองค์กร ซึ่งผู้นำเหล่านี้ล้วนมีบทบาทที่จะทำให้องค์กรประสบผลสำเร็จหรือล้มเหลว สิ่งที่จะบ่งบอกหรือชี้ให้เห็นว่าในตัวของผู้นำจะต้องแสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะของผู้นำในการนำองค์กร ถ้าผู้นำเป็นคนที่มีความวิสัยทัศน์ (Vision) มีความคิดที่กว้างขวาง มีความรับผิดชอบ มีภาวะผู้นำ มีความสามารถที่จะบังคับบัญชาผู้อื่น และมีความน่าเชื่อถือ ให้ความร่วมมือกัน หรือผู้ได้บังคับบัญชายอมรับในตัวของผู้นำ ลักษณะของการเป็นผู้นำแบบนี้จะทำให้ประสบผลสำเร็จ ทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ของตน ดังนั้น ถ้าองค์กรใดที่ขาดผู้นำก็จะส่งผลกระทบต่อองค์กร เช่น การบริหารที่ไร้ทิศทาง ไม่มีประสิทธิภาพ ขาดการนำนโยบายไปปฏิบัติตามเป้าหมายขององค์กร ทำให้การบริหารองค์กรนั้น ๆ ไม่อาจประสบผลสำเร็จได้ จะเห็นได้ว่าสิ่งเหล่านี้มีผลที่จะทำให้ผู้นำนั้นประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมจิตฺโต), 2549)

ภาวะผู้นำ เป็นคุณสมบัติ เกี่ยวกับสติปัญญา ความดีงาม ความรู้ความสามารถของบุคคล ที่ชักนำให้คนทั้งหลายมาประสานกัน และพากันไปสู่จุดหมายที่ดีงาม เป็นศิลปะหรือความสามารถของบุคคลหนึ่งที่จะจูงใจหรือใช้อิทธิพลต่อบุคคลอื่น ผู้ร่วมงาน หรือผู้ได้บังคับบัญชา ในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อปฏิบัติการและอำนวยการ โดยใช้กระบวนการสื่อความหมายหรือการติดต่อกันและกันให้ร่วมใจกับตนดำเนินการจนกระทั่งบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่กำหนดไว้การดำเนินการจะเป็นไปในทางดีหรือชั่วก็ได้ ภาวะผู้นำเป็นบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งขึ้นมาและได้รับการยกย่องขึ้นเป็นหัวหน้า เป็นผู้ทำการตัดสินใจเพราะมีความสามารถในการปกครองและการบังคับบัญชา โดยใช้อิทธิพลในความสัมพันธ์ที่มีอยู่ในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อปฏิบัติการและอำนวยการโดยใช้กระบวนการติดต่อกันและกันในอันที่จะบรรลุเป้าหมายและความสามารถที่จะชักจูงผู้อื่นให้ความร่วมมือร่วมใจกับตน การเป็นภาวะผู้นำอาจจะเป็นบุคคลที่มีตำแหน่งอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ ซึ่งเรามักจะรับรู้เกี่ยวกับผู้นำที่ไม่เป็นทางการอยู่เสมอเนื่องจากบุคคลนั้นมีลักษณะเด่นเป็นที่ยอมรับของสมาชิกในกลุ่ม ทำให้สมาชิกแสดงพฤติกรรมที่มีน้ำหนักและเป็นเอกภาพ โดยเขาจะใช้ภาวะผู้นำในการปฏิบัติการและอำนวยการโดยใช้กระบวนการติดต่อกันสัมพันธ์กัน เพื่อมุ่งบรรลุเป้าหมายของกลุ่ม

การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น เป็นยุทธศาสตร์หนึ่งในการบริหารจัดการบ้านเมืองของรัฐในระบบประชาธิปไตย โดยมุ่งลดบทบาทของรัฐส่วนกลาง เหลือภารกิจหลักเท่าที่จำเป็น และทำให้ประชาชนได้มีส่วนในจัดการบริหารงานชุมชนท้องถิ่น ตามเจตนารมณ์ของประชาชนมากขึ้น ซึ่งเหตุผลการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญเพื่อให้การดำเนินงานของรัฐมีประสิทธิภาพมากขึ้น ลดการดำเนินการอันเนื่องจากการล่าช้าในการ

ตัดสินใจจากส่วนกลาง โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน ร่วมแสดงความคิดเห็น และเพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ จึงส่งเสริมให้การพัฒนาส่วนท้องถิ่นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม (สิริพัฒน์ ลากิจตร, 2550) สำหรับปัญหาอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะผู้บริหารการบริหารส่วนตำบล ปัญหาด้านการไม่ไว้วางใจในผู้ใต้บังคับบัญชา การหวงอำนาจ ยังเป็นผลเสียต่อการบริหาร เพราะจะเป็นการเพิ่มภาระงานของผู้บริหารมากขึ้น ไม่มีการกระจายอำนาจหรือแบ่งเบาภาระงานให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา ทำให้ผู้นำหรือผู้บริหารไม่มีเวลาที่จะสร้างสรรค์ ควบคุม และติดตามงาน ทำให้งานที่ออกมามักจะล่าช้า และไม่มีประสิทธิภาพ ขาดการวิเคราะห์สถานการณ์ว่าจะเกิดเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นข้างหน้า ทำให้ไม่สามารถจะเตรียมการรับเหตุการณ์ได้อย่างทันท่วงที การทำงานในแบบเดิม ๆ คิดแบบเดิม ๆ ไม่มีการแสดงวิสัยทัศน์อะไรใหม่ ๆ ทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาขาดความเชื่อมั่นในความเป็นผู้นำว่าจะสามารถนำพาองค์กรที่ตนอยู่จะประสบความสำเร็จหรือไม่การขาดจินตนาการ และการจูงใจผู้ใต้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติงาน ทำให้ผลงานที่ออกมาไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ผู้ใต้บังคับบัญชาขาดความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน ไม่รู้จักการปรับตัว และยืดหยุ่นที่ไม่เท่าทันกับสถานการณ์ในปัจจุบันที่ดีพอ (สุเมธ แสงนิมมล, 2552) ดังนั้น นักบริหารต้องมีหลักธรรมหรือนำธรรมะข้อใดข้อหนึ่งมาเป็นแนวทางปฏิบัติ จึงจะสามารถแก้ปัญหานั้นได้อย่างเหมาะสม ดังนั้น บุคลากรในองค์กรจะทำงานเป็นทีมได้ดียิ่งขึ้นจะต้องมีนักบริหารที่ดีคอยกำกับดูแล นักบริหารที่ดีในทางธรรม คือ ต้องมีพรหมวิหารธรรม 4 ประการ ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา พรหมวิหาร 4 ยังเป็นหมวดธรรมซึ่งรู้จักกันแพร่หลายในสังคมว่า คือ ธรรมประจำใจของผู้ประเสริฐหรือผู้มีจิตใจยิ่งใหญ่กว้างขวางดุจพระพรหม 4 ประการ ได้แก่ เมตตา คือความรัก กรุณา คือความสงสาร มุทิตา คือความเบิกบาน พลอยยินดีเมื่อเห็นผู้อื่นอยู่ดีมีสุข อุเบกขา คือความวางเฉยมีใจเป็น (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2546)

จากที่กล่าวมาถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา จะเห็นได้ว่า หลักพรหมวิหารธรรมมีความน่าสนใจเป็นอย่างมาก ผู้วิจัยสนใจในการนำหลักธรรมเรื่องพรหมวิหารธรรม มาประยุกต์ใช้ในการภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลศาลาครุ อำเภอนองเสือ จังหวัดปทุมธานี เนื่องจากแนวทางยุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลมีความน่าสนใจ ไม่ว่าจะเป็นในแง่ของการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ทำให้ผู้วิจัยรู้ถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจึงทำให้สังคมโลกหันกลับมาองถึงสาเหตุปัญหาที่แท้จริงในการบริหารของแต่ละประเทศที่มีผลกระทบต่อการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมซึ่งส่งผลกระทบต่อองค์การอื่น ๆ จึงได้นำหลักพรหมวิหาร 4 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานเพื่อให้การบริหารส่วนตำบลเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลศาลาครุ อำเภอนองเสือ จังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลศาลาครุ อำเภอนองเสือ จังหวัดปทุมธานี
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลศาลาครุ อำเภอนองเสือ จังหวัดปทุมธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) คือ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้แบบสัมภาษณ์ (In-depth Interview)

2. ประชากร และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร คือ บุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลศาลาครุ อำเภอนองเสือ จังหวัดปทุมธานี โดยใช้ประชากรทั้งหมด จำนวน 67 คน

2.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากการสัมภาษณ์ (In-Depth Interview) จำนวน 9 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรและเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยขอหนังสือจากผู้อำนวยการ และเก็บข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติพรรณนา โดยใช้ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Correlation Coefficient) เป็นค่าที่วัดความสัมพันธ์

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร และวิเคราะห์ข้อมูลแบบบรรยายอธิบาย และพรรณนาความ

ผลการวิจัย

1. ระดับภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลศาลาครุ อำเภอนองเสือ จังหวัดปทุมธานี พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.02 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.64 หลักพรหมวิหารธรรม โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.67 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.50

2. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลศาลาครุ อำเภอนองเสือ จังหวัดปทุมธานี พบว่า หลักพรหมวิหารธรรม (X) มีความสัมพันธ์ต่อภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลศาลาครุ อำเภอนองเสือ จังหวัดปทุมธานี (Y) โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับน้อยมาก ($R=185^{**}$)

3. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลศาลาครุ อำเภอนองเสือ จังหวัดปทุมธานี พบว่า มี 4 แนวทางประกอบด้วย 1. ด้านหลักเมตตา ความปรารถนาดี มีเมตตาริจิต มีความปรารถนาดี รักใคร่และห่วงใยประชาชน มีการสนับสนุนโครงการที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน มีเมตตาเป็นผู้ให้และเสียสละ มีการสั่งการหรือการอำนวยความสะดวกด้วยเมตตา 2. หลักความกรุณา ช่วยเหลือเกื้อกูล มีการรับฟังความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะของบุคลากร มีการสนับสนุนในสถานการณ์ยากลำบาก มีความรักความสามัคคีและความเอาใจใส่บุคลากร มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อบุคลากร มีความตระหนักในความปรารถนาให้คนอื่นพ้นทุกข์ 3. หลักมุทิตา มีความยินดีกับผู้อื่นเมื่อผู้อื่นได้ดีเสมอ ลดความรู้สึกของความอิจฉาและความขัดแย้ง ส่งเสริมการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ มีการยินดี ไม่มีมุมมองต่อคนอื่นในเชิงลบ ผู้บริหารที่คอยแสดงความยินดีกับผู้ที่ได้บังคับบัญชา มีการยินดีกับผู้ร่วมงานที่ประสบความสำเร็จ 4. หลักอุเบกขา มีความวางใจเป็นกลาง ผู้นำที่ใช้วิสัยธรรมนำวิสัยทัศน์ ตั้งมั่นอยู่ในความยุติธรรม ไม่มีอคติสร้างบรรยากาศที่สงบและไม่ตึงเครียดในการทำงาน ส่งเสริมความหลากหลายและการทำงานร่วมกันมีภาวะผู้นำที่ดีไม่ว่าจะเป็นการวางตัวกิจกรรมารยาทที่ดี

อภิปรายผลการวิจัย

1. หลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลศาลาครุ อำเภอนองเสือ จังหวัดปทุมธานี พบว่า โดยหลักพรหมวิหารธรรมมีความสัมพันธ์ต่อภาวะผู้นำ

ตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลศาลาครุ อำเภอนองเสือ
จังหวัดปทุมธานี และความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก ดังนั้น หากปฏิบัติตามหลัก
พรหมวิหารธรรม โดยเฉพาะด้านอุเบกขา การวางใจเป็นกลาง ย่อมส่งผลต่อภาวะผู้นำตาม
หลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลศาลาครุ อำเภอนองเสือ
จังหวัดปทุมธานี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ซึ่งมีสอดคล้องกับงานวิจัยของพระบุญเรือง
ฐิติธมโม (2549) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาเชิงวิเคราะห์ผู้นำในพระพุทธศาสนา: ศึกษา
เฉพาะวิธีแก้ปัญหของพระพุทธเจ้า จากผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำ คือ ผู้มีความรู้
ความสามารถในการตัดสินใจในการนำพาตนเองและคณะองค์กรให้ดำเนินไปได้ใน
สถานการณ์หนึ่ง ๆ ภาวะผู้นำนั้นยังขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพเป็นตัวส่งเสริม ในพระพุทธศาสนา
แสดงหลักธรรมไว้สำหรับผู้นำ คือ หลักพรหมวิหาร 4 อิทธิบาท 4 ฆราวาสธรรม 4
ทศพิธราชธรรม 10 และจักรวรรดิวัตร 12 รวมลักษณะของหลักธรรมทั้งหมดแล้วจะต้อง
เกื้อหนุนให้นักปกครองประสบความสำเร็จในการปกครองทั้งสิ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ
พระณัฐพล ฐิติธมโม (2552) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารงานวัดโดยการประยุกต์ใช้พรหม
วิหารธรรม 4 ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย
พบว่า การบริหารงานวัดโดยการประยุกต์ใช้พรหมวิหารธรรม 4 ตามความคิดเห็นของ
พระสงฆ์ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อ
จำแนกเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยตามค่าเฉลี่ย
คือ ด้านการศาสนศึกษา ด้านสาธารณสงเคราะห์ ด้านสาธารณูปการ ด้านการเผยแผ่
พระพุทธศาสนา ด้านการศึกษาสงเคราะห์และด้านการปกครอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ
พระมนัส อัครธมโม (2555) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารตามหลักพรหมวิหาร
4 โรงเรียนมัธยมศึกษาเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร พบว่า 1. ภาวะผู้นำของผู้บริหารตาม
หลักพรหมวิหาร 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ใน
ระดับมากทุกด้าน และเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ตามค่าเฉลี่ย คือ ด้านเมตตา
ด้านกรุณา ด้านมูทิตา และด้านอุเบกขา ผู้บริหารควรให้ความยุติธรรมในการบริหารงานทุก
ด้าน เน้นย้ำความซื่อสัตย์ สุจริตตรวจสอบได้ รวมถึงปฏิบัติหน้าที่โดยยึดกฎระเบียบ
สอดคล้องกับงานวิจัยของวิทยา เอื้องเพชร (2554) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง คุณลักษณะตามหลัก
พรหมวิหารธรรมของผู้บริหาร สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
สุพรรณบุรี เขต 2 ผลการวิจัย พบว่า 1. คุณลักษณะตามหลักธรรมพรหมวิหารธรรมของ
ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2
โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของทิพย์พัศ คลังแสง (2556)
ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารบุคลากรตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหาร ไว้ในการ
บริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้อำนวยการสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาล

นครสวรรค์ พบว่า จากแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง 183 คน พบว่า ส่วนมากเป็นเพศชาย จำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 50.30 มีอายุ ส่วนมากระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 52.50 และมีระดับการศึกษาส่วนมากระดับปริญญาตรี จำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 50.30 มีประสบการณ์ทำงาน 1-5 ปี จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 55.70 จำนวนพนักงานครูเทศบาลที่สุ่มตัวอย่างมาจากขนาดของโรงเรียนเทศบาลนครสวรรค์ พบว่าอยู่ในระดับโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 68.90 รองลงมาเป็นโรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 31.10

2. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลศาลาครุ อำเภอนองเสือ จังหวัดปทุมธานี คือ การพัฒนาระบบบริการที่มีประสิทธิภาพ ให้บริการประชาชนควรได้รับการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุวิน สุขสมกิจ (2523) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง พุทธปรัชญากับการสร้างเสริมภาวะผู้นำ: กรณีศึกษากำนันผู้ใหญ่บ้านจังหวัดกาญจนบุรี พบว่า หลักพุทธปรัชญามีส่วนในการเสริมสร้างความเป็นผู้มีผู้นำ ทั้งนี้เพราะหลักพุทธปรัชญา มีหลักธรรมในการปกครองตนเองและผู้อื่น หลักในการสร้างความสัมพันธ์ภาพอันดี สร้างความสามัคคีของหมู่คณะและความดีงามของสังคม นอกจากนี้ยังพบว่าผู้นำที่ปฏิบัติตามหลักพุทธปรัชญา ย่อมก่อให้เกิดอำนาจอันเกิดการปฏิบัติโดยยึดหลักแห่งความดีความจริงอันถูกต้อง ตามหลักแห่งเหตุผลที่เกิดจากปัญญาซึ่งผู้นำประเภทนี้จะมีอำนาจแห่งธรรมในด้านจิตใจ โดยการใช้อำนาจในการครองใจผู้อื่น สอดคล้องกับงานวิจัยของอภิชาติ พานสุวรรณ (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณลักษณะผู้นำชุมชนในเขตเทศบาลพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่าการพัฒนาที่มีผลต่อการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำชุมชนในเขตเทศบาลจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้นำชุมชนควรเป็นผู้ที่ปฏิบัติตามหลักสัปปุริสธรรม 7 และมีวิสัยทัศน์กว้างไกลสามารถคาดการณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นกับชุมชนในอนาคต และเตรียมการรองรับได้แก้ไขปัญหาค่าทันเวลา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ผู้นำชุมชนสามารถคิดได้ และกำหนดแนวทางสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐวัฒน์ สุดประเสริฐ (2555) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง คุณลักษณะผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์ในยุคโลกาภิวัตน์ ตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า คุณลักษณะผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์ในตะวันตก และตะวันออกมีส่วนที่เหมือนกัน คือ มุ่งตัวผู้นำทางการเมืองการปกครองเป็นสำคัญใส่ใจกับการเข้าสู่อำนาจใช้อำนาจและสืบต่ออำนาจ ส่งเสริมให้มีการฝึกฝน และทดสอบผู้ที่จะขึ้นมาเป็นผู้นำทางการเมืองส่วนที่ต่างกันคือตะวันออกเน้นจริยศาสตร์มากกว่าตะวันตก และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระราชวรชिरเมธี (วีระ วรปญโญ) (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบภาวะผู้นำตามแนวพระพุทธศาสนาของผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ไทย ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบภาวะผู้นำตามแนวพระพุทธศาสนาของผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ไทย โดยภาพรวม

มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมภาวะผู้นำตามแนวพระพุทธศาสนาของผู้บริหาร มหาวิทยาลัยสงฆ์ไทย ได้แก่ หลักพุทฺธยปานิคมธรรม ประกอบด้วย 1. จักขุมา 2. วิจุโร 3. นิสสยสัมปันโน หลักสัปปริสธรรม 7 คือ 1. ธัมมัญญตา 2. อตถัญญตา 3. อตตัญญตา 4. มัตตัญญตา 5. กาลัญญตา 6. ปริสสัญญตา 7. ปุคคลัญญตา หลักอิทธิบาท 4 ประกอบด้วย 1. ฉันทะ 2. วิริยะ 3. จิตตะ 4. วิมังสา หลักสังคหวัตถุ 4 ประกอบด้วย 1. ทาน 2. ปิยะวาจา 3. อตถจริยา 4. สมานัตตตา ซึ่งองค์ประกอบดังกล่าวนี้ จะไปสู่การส่งเสริมรูปแบบภาวะผู้นำ ตามหลักพระพุทธศาสนาของผู้บริหารและส่วนของการปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลศาลาครุ อำเภอนองเสือ จังหวัดปทุมธานี มีรายละเอียดดังนี้

1. หลักพรหมวิหารธรรม คือ 1. ด้านหลักเมตตา ความปรารถนาดี มีไมตรีจิต 2. หลักความกรุณา ช่วยเหลือเกื้อกูล 3. หลักมูทิตา มีความยินดีกับผู้อื่นเมื่อผู้อื่นได้ดีเสมอ 4. หลักอุเบกขา มีความวางใจเป็นกลาง โดยผู้นำแสดงออกถึงความปรารถนาดีต่อชุมชนและบุคลากรในองค์กร เช่น การดูแลความเป็นอยู่ของประชาชน การส่งเสริมความสุขและความเป็นธรรมในที่ทำงาน การให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนผู้ที่ประสบความยากลำบากในชุมชน ผู้นำสนับสนุนและชื่นชมความสำเร็จของผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นประชาชนหรือบุคลากรในองค์กร การส่งเสริมความสามัคคีและความร่วมมือในชุมชน การตัดสินใจอย่างเป็นกลางและยุติธรรม การไม่ลำเอียงหรือให้ความสำคัญกับกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเป็นพิเศษ การรักษาความเป็นธรรมในการบริหารงานองค์กร

2. หลักภาวะผู้นำของผู้บริหาร คือ 1. ด้านระบบการให้บริการประชาชน 2. ด้านการสร้างสมดุลสภาพสิ่งแวดล้อม 3. ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้พัฒนาคุณภาพชีวิต 4. ด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการพัฒนากระบวนการที่มีประสิทธิภาพ ให้บริการประชาชนควรได้รับการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ การอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม การรณรงค์ให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม เช่น การจัดกิจกรรมปลูกป่า การเก็บขยะ หรือการใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า การสนับสนุนการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต จัดตั้งหรือพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ที่ให้บริการด้านการศึกษา การฝึกอบรม และข้อมูลความรู้ในหลายด้าน เช่น การเกษตร การประกอบอาชีพ หรือทักษะทางเทคโนโลยี เพื่อให้ประชาชนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตลอดชีวิตและการฟื้นฟูและจัดงานประเพณีท้องถิ่น สนับสนุนการจัดงานประเพณีท้องถิ่น เช่น งานประเพณีสงกรานต์ ลอยกระทง หรืองานประจำปีที่มีความสำคัญต่อชุมชน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่และการสืบสานให้คนรุ่นใหม่ได้มีส่วนร่วมและเรียนรู้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. องค์การบริหารส่วนตำบลศาลาครุ ควรมีนโยบายให้บุคลากรอบรมหลักสูตรคุณธรรมจริยธรรมโดยเฉพาะหลักพรหมวิหารธรรมเพื่อให้บุคลากรได้ให้บริการประชาชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้บุคลากรตระหนักถึงมีเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ เพื่อนร่วมงาน และใส่ใจในการปฏิบัติงาน

2. องค์การบริหารส่วนตำบลศาลาครุ ควรมีนโยบายจัดอบรมบุคลากรให้มีความเต็มใจและความกระตือรือร้นที่จะให้บริการอย่างเท่าเทียม

3. องค์การบริหารส่วนตำบลศาลาครุ ควรมีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

4. องค์การบริหารส่วนตำบลศาลาครุ ควรมีนโยบายสนับสนุนและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของหน่วยราชการและประชาชนในการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. องค์การบริหารส่วนตำบลศาลาครุ ต้องอบรมพัฒนาด้านจิตใจ เรียนรู้หลักคุณธรรม จริยธรรม แก่บุคลากรอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้บุคลากรตระหนักถึงมีเมตตาต่อกันและกัน

2. องค์การบริหารส่วนตำบลศาลาครุ ต้องอบรมเรียนรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรงานด้านการบริการที่ดีแก่บุคลากร

3. องค์การบริหารส่วนตำบลศาลาครุ ต้องมีการประชาสัมพันธ์ทั่วถึงและแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

4. รัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนด้านงบประมาณอย่างเพียงพอ สนับสนุนและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของหน่วยราชการและประชาชนในการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรม

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับกลยุทธ์การบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลศาลาครุ อำเภอนองเสือ จังหวัดปทุมธานี เพื่อให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับกลยุทธ์การบริหารจัดการที่ดีขึ้นต่อไป

2. ควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนาทุนมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลศาลาครุ อำเภอนองเสือ จังหวัดปทุมธานี เพื่อให้ทราบแนวทางวิธีการในการพัฒนาทุนมนุษย์ของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลศาลาครุ อำเภอนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ที่มีประสิทธิภาพ

3. ควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลศาลาครุ อำเภอนองเสือ จังหวัดปทุมธานี โดยใช้หลักพุทธธรรมอันจากหลักขรรยาวาสธรรม 4

เอกสารอ้างอิง

- ณัฏฐวัฒน์ สดประเสริฐ. (2555). *คุณลักษณะผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์ในยุคโลกาภิวัตน์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาท* (ดุष्ฎิณีพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ทิพยาพัศ คลังแสง. (2556). *การบริหารบุคลากรตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารไว้ใน การบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้อำนวยการสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครนครสวรรค์* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.
- พระณัฐพล ฐิติธมโม. (2552). *การบริหารงานวัดโดยการประยุกต์ใช้พรหมวิหารธรรม 4 ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมโกศาจารย์, (ประยูร ธมจิตโต). (2549). *พุทธวิธีบริหาร*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2546). *พุทธธรรมฉบับปรับปรุงและขยายความ* (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระบุญเรือง ฐิติธมโม. (2549). *การศึกษาวิเคราะห์หลักภาวะผู้นำในพระพุทธศาสนา : ศึกษาเฉพาะวิธีการแก้ปัญหาของพระพุทธเจ้า* (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์ มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหามงกุฎราชวิทยาลัย.
- พระมนัส อคฺคธมโม. (2555). *ภาวะผู้นำของผู้บริหารตามหลักพรหมวิหาร 4 โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารจัดการคณะสงฆ์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชวรเมธี (วีระ วรปญฺโญ). (2559). *รูปแบบภาวะผู้นำตามแนวพระพุทธศาสนาของผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ไทย* (ดุष्ฎิณีพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- วิทยา เอื้องเพ็ชร. (2554). คุณลักษณะตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา
ชั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 (วิทยานิพนธ์
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). นครปฐม: มหาวิทยาลัย
ศิลปากร.
- สิริพัฒน์ ลาภจิตร. (2550). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมีส่วนร่วมของประชาชนในการ
สนับสนุนการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอดอนเจดีย์ จังหวัด
อุบลราชธานี (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสน
ศาสตร์). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุเมธ แสงนิมิต. (2552). ภาวะผู้นำกับธรรมาภิบาลในการบริหารงานองค์การปกครอง
ส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- สุวิน สุขสมกิจ. (2523). พุทธปรัชญากับการสร้างเสริมภาวะผู้นำ : กรณีศึกษากำนัน
ผู้ใหญ่บ้านจังหวัดกาญจนบุรี (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
รัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อภิชาติ พานสุวรรณ. (2558). การพัฒนาคุณลักษณะผู้นำชุมชนในเขตเทศบาลจังหวัด
พระนครศรีอยุธยา (ดุขนิพนธ์นิพนธ์พุทธศาสตรดุขนิพนธ์บัณฑิต สาขาวิชา
รัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย.